

Pasivum

1. opisné pasivum: trpné přičestí slovesa (s pasivním sufixem *-t/-(-e)n*) + tvary slovesa *být* (*dům je/byl/bude/byl by stavěn*)

oproti zvratnému pasivu je knižnější, typické pro odborné a administrativní texty
zpravidla vyjadřuje výsledný stav, a proto se obvykle tvoří od dokonavých sloves

2. zvratné pasivum: omezeno na 3. os. sg. + pl.

aktivní tvary slovesa + *se* (*dům se staví*)

užívá se spíše u nedokonavých sloves

nevyjadřuje výsledný stav, ale děj aktuálně probíhající (*Kavárna se rekonstruuje.*) nebo děje opakující se (*Otevírá se / zavírá se v šest hodin.*) či obecně platné (*Před spojkou ale se píše čárka.*) – má dynamičtější význam než opisné pasivum

Poznámky k jednotlivým třídám a vzorům

pasivní sufix -t:

2. slovesná třída (*mine – minut, začne – začat, zajme – zajat*)

3. slovesná třída (*kryje – kryt*)

pasivní sufix -(e)n: u ostatních vzorů, s případnými konsonantickými alternacemi (viz níže)

2. třída

Vzor *tiskne*

- původní přípona *-en* se zachovala u sloves se základem na *-h, -ch, -k (-sk)* (alternace *h/ž, ch/š, k/č, sk/št – zamk-nout – zamčen, nadch-nout – nadšen, potisk-nout – potištěn*)

- někdy existují dublety podle vzoru *mine* a v některých případech je jich využito k významovému rozlišení bez významového rozlišení: *dveře byly zamčeny / zamknuty*

s významovým rozlišením (novotvary s *-nu-* často vyjadřují konkrétní, fyzické významy

byla vyvržena (= vyhnána) ze společnosti X obsah žaludku byl vyvrhnut (= vyzvracen)

kniha byla vytištěna (= vyšla tiskem) X ruka byla stisknuta (= stlačena)

viník byl zatčen (= zajat) X nůž byl zatknut (= zabodnut) do dřeva

cíl byl vytčen (= definován) X chyba byla vytknuta (pokárána)

- toto významové rozlišení se přenáší i na slovesná substantiva: *vyvržení X vyvrhnutí, vytištění X stisknutí, zatčení X zatknutí, dopadení (zloděje) X dopadnutí (na zem)*

Vzor *začne, zajme*

- dublety podobně jako u vzoru *tiskne*, v některých případech také s významovým rozlišením

- bez významového rozlišení: *najat / najmut* (stylově nižší)

- významové rozlišení: např. *pnout – (na)pnul / (na)pjal, (na)pnut / (na)pjat, napnutí / napětí* (varianty s *-nu-* mají konkrétní, fyzický význam)

byl napjat (psychicky) X provaz byl napnut

- významové rozlišení se přenáší i na slovesná substantiva:

politické napětí X napnutí plachet

psychické vypětí X vypnutí elektrického proudu

sepětí (výzkumu a praxe) X (automatické) sepnutí (světla)

napětí (elektřiny) X napnutí (lana)

rozpětí (křidel) X rozepnutí (kabátu)

- slovesa *začít, načít, vzít*: spisovné jsou pouze tvary s *-a-* (*začat, načat, vzat*)

3. třída

Vzor *krýt*: přípona *-t-* (*kryt, myt, obut*), jen některá slovesa na *-ě-, -á-* mají *-n-* (*oděň, vyhrán*)

Vzor *kupovat*: před příponou *-n-* se dluží předcházející samohláska (stejně jako u vzorů *dělat, mazat*) – *kupován (dělán, mazán)*

4. třída

Vzor *prosí, trpí*

přípona *-en* (většinou s alternací souhlásek, někdy bez ní)

a) bez alternace: *pokosen, zobrazen, ukořistěn, vyprázdněn, přemístěn, přemostěn* ad.

b) s alternací: *dušen, vyhrazen*

c) dublety: *čistěn / čištěn, mísen / míšen, zmrazen / zmražen, vyčistěn / vyčištěn*

- stejné alternace i u slovesných substantiv a adjektiv (*nucení, nucený, čistění / čištění*)